

2. Журавльова Т.О., Шуліка М.В. Формування ресурсної бази – основа функціонування банку: зб. матер. I міжнар. наук.-практ. конф. «Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи», 25-26 грудня 2015 року м. Одеса. – Одеса: Бондаренко М.О. – 2015. С. 77-79.

3. Торконяк Н. М. Стратегічний аспект управління фінансовими ресурсами банку / Н. М. Торконяк // Фінанси, грошовий обіг і кредит. – Л. : Прометей, 2012. – № 1 (37). – С. 267–270.

4. Сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

Горбунова Л.І.

кандидат економічних наук, доцент
кафедри економіки та моделювання
ринкових відносин

*Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Мельник Л.А.

студентка 5 курсу, напрямку
підготовки «Фінанси і кредит»

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

Сьогоднішні реалії розвитку економіки свідчать про наростаючу необхідність досліджень сутності ризику та оцінювання наслідків його впливу на показники діяльності підприємства. Дослідження змісту національних стандартів бухгалтерського обліку засвідчило ототожнення ризику з невизначеністю підприємницької діяльності. Існуюча теорія бухгалтерського обліку не забезпечує можливостей адекватного оцінювання практики перебігу економічних подій у реальних динамічних ринкових умовах. Облікова система як основне інформаційне джерело задоволення інтересів різних груп користувачів і інструмент управління ризиками підприємства повинна забезпечити оцінку можливих наслідків ризиків та сприяти розробці заходів для їх мінімізації. Необхідність подальшого розвитку та удосконалення методологічних, методичних та організаційних положень обліково-аналітичної системи вітчизняних підприємств, адекватної вимогам ринкової економіки, а також потреби практики щодо застосування обліково-аналітичного інструментарію для підтримання стійкого функціонування та розвитку підприємства визначають актуальність проблем щодо термінології, оцінки ймовірності проявів ризику та принципів його відображення в системі рахунків

Виходячи з цього завданням проведеного в статті дослідження є:

– визначення необхідності підвищення інформативності системи управління ризиками підприємницької діяльності шляхом удосконалення методології визнання ризику як об'єкта бухгалтерського обліку;

– визначення проблем формування обліково-аналітичної інформації як визначального чинника у забезпеченні стабільного функціонування та розвитку суб'єкта господарювання і ролі бухгалтерського обліку як інструмента управління ризиками і наслідків їх впливу на показники діяльності підприємства на рахунках бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності;

– визначення проблем оцінки рівня ймовірності і розміру втрати економічних вигод окремими об'єктами бухгалтерського обліку під впливом дії ризику та вибір методичного інструментарію управління ризиками, притаманного системі бухгалтерського обліку.

Досвід використання обліково-аналітичної інформації як чинника у забезпеченні стійкого стану підприємства в ринкових умовах засвідчує її низьку пристосованість до потреб менеджменту. Відповідно до існуючих нормативних актів ризик не визнається як об'єкт бухгалтерського обліку. Наукові публікації останнього часу пропонують розширення об'єкта вивчення бухгалтерського обліку як фактів господарської діяльності підприємства за рахунок різноманітних аспектів зовнішнього середовища і часу, що буде сприяти підвищенню ефективності методів управління підприємницькою діяльністю в умовах ризику [1, с. 410; 2, с. 24].

Незважаючи на існування ґрунтовних розробок, здійснених такими вітчизняними та зарубіжними науковцями як І. Вигівською [3, с. 9], В. Вітлінським [4, с. 57], Л. Гнилицькою [5, с. 8], І. Панченко [6, с. 138], В. Кравченко [7, с. 63] та іншими, практичне застосування рекомендацій є досить складним і потребує перегляду традиційних поглядів на бухгалтерський облік з урахуванням впливу чинників зовнішнього середовища на результати діяльності суб'єктів господарювання.

Підґрунтям визнання підприємницьких ризиків в системі бухгалтерського обліку виступає принцип обачності, який передбачає при відображенні інформації запобігання завищенню оцінки активів та доходів чи заниженню оцінки витрат та зобов'язань підприємства, спричинених існуванням факторів невизначеності. Зокрема, вплив невизначеності має враховуватися підприємством при визнанні доходу, участі у спільній діяльності, знеціненні активів, створенні резервів майбутніх витрат та платежів, обліку фінансових інструментів, розкритті інформації про діяльність сегментів, пов'язаних сторін, а також про діяльність, що припиняється.

В основу управління ризиками покладено їх ідентифікацію, тобто процес виявлення ризиків, властивих підприємству та оцінку ймовірності їх настання. Чим повніше в результаті ідентифікації будуть встановлені ризики, тим точніше будуть вибрані методи управління ними, тим ефективнішим буде процес забезпечення захисту підприємства від впливу загроз, породжених ризиками. Аналіз вітчизняних стандартів бухгалтерського обліку показав, що майже за всіма об'єктами обліку передбачено здійснювати перевірку інформації щодо впливу на неї невизначеності підприємницької діяльності, що дасть можливість оцінити чутливість цих об'єктів до дії ризику. При цьому можна справедливо стверджувати про становлення у вітчизняній обліковій системі нової концепції звітності орієнтованої на оцінку ризику, яка б адекватно відображала реальний стан капіталу підприємства та була б корисною різним групам користувачів.

Для вдосконалення управління ризиками підприємницької діяльності доцільно використання таких інструментів бухгалтерського обліку, як оцінка й резервування. При зарахуванні об'єктів обліку (основних засобів, нематеріальних активів, запасів, дебіторської заборгованості, фінансових інвестицій) на баланс підприємства їх оцінка проводиться за первісною (історичною) вартістю, яка під впливом дії ризику змінюється, що призводить до зміни вартості капіталу підприємства. Для нівелювання впливу наслідків підприємницьких ризиків, пов'язаних зі зміною первісної вартості об'єктів бухгалтерського обліку, здійснюють подальшу оцінку цих об'єктів за справедливою вартістю, яка ґрунтується на експертному судженні обізнаної у цьому питанні особи, ранжування ризиків за критерієм ймовірності настання. Однак для більшості вітчизняних бухгалтерів правдиве відображення інформації про підприємство в умовах невизначеності зовнішнього середовища заважke тому, що вони не мають ані достатніх знань, ані альтернативної інформації для цього.

У процесі дослідження також виявлено, що однією з найактуальніших проблем управління ризиками є відсутність оригінальних методик оцінювання рівня ризиків підприємницької діяльності. Це потребує необхідності розробки методики його визначення на основі комбінування експертних оцінок та

аналізу чутливості прибутку до окремих факторів ризику.

В разі існування високої імовірності втрати економічних вигод за певними напрямками діяльності створюють прогностичні резерви, що виступають своєрідною гарантією погашення зобов'язань перед персоналом, виконання задекларованих гарантій перед державою, покупцями чи іншими контрагентами. Створення резервів спричиняє пряме визнання впливу ризику. Однак формування прогностичних резервів на відміну оцінюючих резервів є утрудненим по причині відсутності в бухгалтерському законодавстві регламентованих підходів до оцінювання імовірності прояву ризику.

Також встановлено, що сучасні форми фінансової звітності відображують інформацію, яка носить історичний характер, тоді як в неї майже відсутні прогностичні дані щодо заходів, які здійснюються менеджментом для мінімізації негативних наслідків ризику.

Сучасна інформаційна система менеджменту в умовах невизначеності і ризиків потребує нового сутнісного наповнення як комплексу методів, методик та процедур, призначених для обґрунтування прийняття управлінських рішень. В основу такої системи мають бути покладені принципи багатозілового бухгалтерського обліку, який сприятиме зниженню інформаційного ризику для користувачів шляхом достовірного відображення інформації про окремі параметри господарської діяльності в ретроспективному та перспективному розрізах. Проте досвід використання інформації як чинника у запобіганні економічних втрат засвідчив необхідність вирішення проблем ідентифікації, оцінювання рівня і втрат в системі бухгалтерського обліку підприємства, подолання впливу суб'єктивізму у визначенні рівня ризику спираючись на досягнення світової і вітчизняної науки та практики. Враховуючи, що до складу підприємницького ризику належить значна кількість ризиків, вважаємо за необхідне розширити перелік інформаційних джерел для проведення аналізу підприємницького ризику, спрямованого на запобігання чи зниження ризику можливих втрат.

Список літератури:

1. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: монографія / С. Ф. Голов. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 522 с.
2. Палий В. Ф. Теория бухгалтерского учета: современные проблемы / В. Ф. Палий. – М.: Бухгалтерский учет, 2007. – 88 с.
3. Вигівська І.В. Ризики як фактор фінансової небезпеки: сутність та можливість контролю / С.В. Бардаш // Всеукраїнська конференція «Фінансова безпека аграрного бізнесу»: тези виступів (23–24 верес. 2014 р., м. Житомир). – С. 9–11.
4. Вітлінський В.В. Ризикологія в економіці та підприємстві: монографія / В.В. Вітлінський, Г.І. Великоіваненко. – К.: КНЕУ, 2004. – 480 с.
5. Гнилицька Л.В. Стандарти управління ризиками в посиленні обліково-аналітичного забезпечення системи управління підприємством / К.П. Боримська // Економічні науки / Серія: Облік і фінанси. – 2013. – Вип. 10(1). – С. 8.
6. Панченко І.А. Роль бухгалтерського обліку в системі ризикорієнтованого управління / І.А. Панченко // Вісник ЖДТУ / Серія: Економічні науки. – 2012. – № 3 (61). – С. 138–141.
7. Кравченко В.А. Виявлення та опис підприємницьких ризиків: практичний алгоритм для українського бізнесу / В.А. Кравченко // Вісник Запорізького нац. ун-ту. – 2008. – № 1 (3). – С. 63–70.